

مبنای حقوقی مسئولیت مدنی مالک و راننده اتومبیل در رویه قضایی

مؤلفان:

فاطمه نوروزی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان

دکتر علیرضا حسینی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان

برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد فاطمه نوروزی

سرشناسه	نوروزی، فاطمه
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	مبای حقوقی مسئولیت مدنی مالک و راننده اتومبیل در رویه قضایی فاطمه نوروزی
مشخصات نشر	تهران، کتاب آوا، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۱۳۴ ص
شابک	۸-۲۶۱-۳۴۶-۶۰۰-۹۷۸-۸۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیا
شناسه افزوده	حسینی، علیرضا
رده بندی کنگ	۱۳۹۵ ۴۸۱ کی/۳۵۷ KMHE
رده بندی یوبی	۳۴۵/۵۵۰۲۶۳
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۹۱۵۶۵

مبای حقوقی مسئولیت مدنی مالک و راننده اتومبیل در رویه قضایی

انتشارات کتاب آوا

مؤلفان	فاطمه نوروزی - دکتر علیرضا حسینی
ناشر	کتاب آوا
چاپ و صحافی	طیف نگار
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۸۰۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۲۶۱-۸

نشانی مرکز بخش: تهران، خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، بن بست حقیق، پلاک ۴ طبقه دوم

نشر کتاب آوا شماره های تماس: ۶۶۹۷۴۱۳۰ - ۶۶۴۰۷۹۹۳ - ۶۶۹۷۴۶۴۵

فروشگاه اینترنتی: www.avabook.com

نشانی فروشگاه: اسلامشهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد، جنب دادگستری

شماره تماس: ۵۶۳۵۴۶۵۱

کلیه حقوق و حق چاپ متن، گهی برداری، طرح روی جلد و عنوان کتاب، با توجه به قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و همزمان برای انتشارات کتاب آوا محفوظ است و متخلقی تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

۹	چکیده
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: تعریف، پیشینه و مبنای حقوقی مسئولیت مدنی
۱۳	۱-۱-۱- تعریف لغوی
۱۳	۱-۲- تعریف فقهی
۱۴	۱-۱- تعریف اصطلاحی
۱۴	۱-۱-۱- مسئولیت مدنی در معنای عام
۱۵	۱-۱-۳-۲- مسئولیت مدنی در معنای خاص
۱۵	۱-۱-۳-۲-۱- مسئولیت قرار دادی
۱۵	۱-۱-۳-۲-۲- مسئولیت غیر قراردادی قهری
۱۶	۱-۱-۳-۲-۳- تفاوت مسئولیت قرار دادی و مسئولیت غیر قراردادی
۱۶	۱-۱-۴- تعریف و تفاوت مسئولیت کیفری و کیفری
۱۶	۱-۱-۴-۱- تعریف مسئولیت کیفری
۱۸	۱-۱-۴-۲- تفاوت مسئولیت مدنی و کیفری
۱۹	۱-۱-۴-۳- تفاوت مسئولیت مدنی و مسئولیت قرار دادی
۱۹	۱-۲- پیشینه
۱۹	۱-۲-۱- پیشینه در حقوق ایران
۲۱	۱-۲-۲- پیشینه مسئولیت مدنی در قانون مدنی
۲۳	۱-۳- مبنای حقوقی مسئولیت مدنی
۲۳	۱-۳-۱- نظریه تقصیر
۲۳	۱-۳-۱-۱- فرض تقصیر
۲۴	۱-۳-۲- نظریه خطر
۲۶	۱-۳-۳- نظریه تضمین حق
۲۷	۴-۱- ارکان مسئولیت مدنی
۲۸	۴-۱- ضرر:
۲۹	۴-۱-۱- ضرر مادی
۲۹	۴-۱-۲- زیان معنوی

- ۳۰-۱-۴-۱-۳ صدمه بدنی..... ۳۰
- ۳۰-۴-۲-۱ فعل زیانبار..... ۳۰
- ۳۱-۴-۱-۱ رابطه سببیت..... ۳۱
- فصل دوم: مسئولیت راننده و دارنده در تصادفات رانندگی و مسئولیت بیمه در رابطه با آن..... ۳۵
- ۳۵-۲-۱- تمیز مسئول حادثه..... ۳۵
- ۳۵-۱-۲-۱-۲ دارنده یا راننده کیست..... ۳۵
- ۳۸-۲-۱-۲-۱ تمیز دارنده و تکالیف آن..... ۳۸
- ۴۰-۲-۱-۲-۲ دامنه مسئولیت دارنده وسیله نقلیه و مبنای این مسئولیت..... ۴۰
- ۴۴-۲-۱-۱-۲ مسئولیت تضامنی دارنده و راننده..... ۴۴
- ۴۵-۲-۱-۳-۱ تمیز راننده و تکالیف آن..... ۴۵
- ۴۶-۱-۳-۱-۱ مبنای بداهت مسئولیت مدنی راننده..... ۴۶
- ۴۶-۲-۱-۳-۱-۱ علل زیاده و زیان و خسارت و ایجاد مسئولیت..... ۴۶
- ۴۶-۲-۱-۳-۱-۱-۱ عس انسان ایجاد مسئولیت..... ۴۶
- ۴۶-۲-۱-۳-۱-۲ علت غیر انسانی ایجاد مسئولیت..... ۴۶
- ۴۷-۳-۱-۴-۱ مفهوم شخص ثالث..... ۴۷
- ۴۸-۳-۱-۴-۱-۱ ابهام در تفسیر ماده ۲ قانون بیمه اجباری..... ۴۸
- ۵۰-۲-۲-۱-۱-۲ دامنه میزان تقسیم مسئولیت دارنده و راننده..... ۵۰
- ۵۰-۲-۲-۱-۲ تقسیم مسئولیت به تساوی..... ۵۰
- ۵۲-۲-۲-۲-۱ تقسیم مسئولیت به نسبت درجه تقصیر..... ۵۲
- ۵۵-۲-۲-۳-۱ تقسیم مسئولیت بر اساس عدل و انصاف..... ۵۵
- ۵۵-۲-۲-۴-۱ تقسیم مسئولیت بر اساس صلاحدید دادرس..... ۵۵
- ۵۶-۳-۳-۱-۱ جبران خسارت توسط بیمه اجباری..... ۵۶
- ۵۶-۳-۳-۱-۲ تعریف بیمه..... ۵۶
- ۵۸-۳-۳-۲-۱ نقش بیمه..... ۵۸
- ۵۹-۳-۳-۳-۱ استثناهای مسئولیت و پوشش بیمه..... ۵۹
- ۶۰-۳-۳-۳-۱-۱ افراد استثنا شده از بیمه مسئولیت وسیله نقلیه..... ۶۰
- ۶۱-۳-۳-۳-۲-۱ حوادث و شرایط استثنا شده..... ۶۱
- ۶۲-۳-۳-۴-۱ صندوق تامین خسارات بدنی..... ۶۲
- ۶۵-۴-۴-۱-۱ دعوای جبران خسارت..... ۶۵

۶۵	۴-۴-۱- دعوی زیان دیده علیه راننده وجبران خسارت توسط بیمه گر
۶۵	۴-۴-۲- دعوی زیان دیده علیه راننده وجبران خسارت توسط بیمه گر
۶۶	۴-۴-۳- دعوی زیان دیده علیه دارنده وسیله نقلیه
۶۸	۴-۴-۴- دعوی مستقیم علیه بیمه گر
۷۰	۵-۵- رویه قضایی
۷۰	۵-۵-۱- رویه قضایی تعیین شخص ثالث در قانون بیمه اجباری
۸۳	فصل سوم. اقسام خسارت ناشی از رانندگی
۸۳	۳-۱- مسئولیت راننده یا دارنده بدون گواهینامه رانندگی
۸۳	۱- ۳-۱- تعریف گواهینامه
۸۳	۲- ۳-۱- ضابطه داران مسئول گواهینامه: بررسی چند مسئله
۸۶	۳- ۳-۱-۳- مسئولیت راننده بدون گواهینامه
۸۶	۱- ۳-۱-۳-۱- مسئولیت کیفری رانندگی بدون گواهینامه
۸۷	۲- ۳-۱-۳-۲- معاونت در جرم رانندگی بدون گواهینامه
۸۸	۳- ۳-۱-۳-۳- مسئولیت کیفری راننده در اعمال خسارت های بدنی
۹۱	۴- ۳-۱-۳-۴- مسئولیت مدنی رانندگی بدون گواهینامه
۹۲	۱- ۳-۱-۴-۱- مسئولیت جزایی ناشی از تصادفات رانندگی در قانون مجازات اسلامی:
۹۳	۲- ۳-۱-۴-۲- خسارت ناشی از مست بودن (عدم تامل) ناشی در راننده یا دارنده
۹۴	۲- ۳-۱-۴-۳- خسارت ناشی از دخالت قوه قاهره و دامنه مسئولیت
۹۴	۱- ۳-۲-۱- تعریف عامل خارجی
۹۴	۱- ۳-۲-۱-۱- قوه قاهره
۹۴	۲- ۳-۲-۱-۲- قوه قاهره و حادثه ناگهانی
۹۷	۳- ۳-۲-۱-۳- موضوع قانون گذار ایران در خصوص قوه قاهره
۱۰۴	۳- ۳-۲-۱-۴- شرایط تحقق قوه قاهره
۱۰۴	۱- ۳-۲-۲-۱- غیر قابل پیش بینی بودن حادثه
۱۱۰	۲- ۳-۲-۲- شرط ایجاد مسئولیت
۱۱۲	۴- ۳-۲-۲-۴- میزان دخالت قوه قاهره و اثر آن در مسئولیت دارنده
۱۱۳	۲- ۳-۲-۲-۴-۲- دخالت قوه قاهره بدون تقصیر عامل فعل زیانبار
۱۱۴	۱- ۳-۲-۲-۴-۲-۱- دخالت قوه قاهره همراه با کوتاهی شخص
۱۱۵	۳-۳- رویه قضایی

- ۱-۳-۳-۱- رای دادگاه ۱۱۵
- ۲-۳-۳- مفهوم خسارت ناشی از محمولات وسایل نقلیه ۱۱۹
- نتیجه گیری ۱۲۵
- پیشنهادهای : ۱۲۹
- فهرست منابع ۱۳۱

چکیده

بی گفته پیداست که، مسئولیت مدنی ناشی از حوادث رانندگی مهم ترین بخش مسئولیت مدنی است. غالب تخلفات رانندگی در واقع اشتباهی است که از هرانسان معقول و متعارفی سر می زند. یا غفلتی است معمول که هیچ سرزنشی را بر نمی انگیزد، وگاه عیبی است از وسیله نقلیه، که هرانسان محتاطی را دچار حادثه می کند و با وجود این، ضمان آور و در بر آورنده مسئولیت است. خسارات و حوادث زیانبار و غمبار ناشی از حوادث رانندگی در کشور ما روز به روز در حال افزایش است. و لزوم وجود قواعد حقوقی و فاطعی که حقوق زیان دیده را به سهولت جبران کند بیش از پیش احساس می شود. انک در کشور ما بیمه مسئولیت جبران زیانهای ناشی از حوادث رانندگی به موجب قانون بیمه اجباری مسئولیت دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی مصوب سال ۱۳۸۷ اجباری است و خسارات ناشی از این حوادث علی الاصول بر مالک وسیله نقلیه تحمیل می شود، مگر این که دارنده وقوع یک عامل خارجی را که سبب شده رابطه علیت بین حادثه زیانبار و وسیله نقلیه قطع شود اثبات کند. به موجب قانون بیمه اجباری زیان دیده نیازی به اثبات تقصیر دارنده ندارد، همچنین مقررات دیگری در قانون مجازات اسلامی در خصوص جبران خسارت ناشی از تصادم منحصرأدر مورد راننده وسیله نقلیه مقرر شده است، که با توجه به نوع وسیله نقلیه حکم به جبران خسارت می نماید، نهایتاً تقصیر دارنده وسیله نقلیه موتوری می تواند در مسئولیت دارنده موثر باشد. کلمات کلیدی: مسئولیت مدنی، راننده، دارنده، قوه قاهره، رویه قضایی

مقدمه

انسان از دیر باز برای حمل و نقل کالا و جابه جایی مسافران وسایل نقلیه گوناگون استفاده می کرده است. در جهان امروز که دنیای سرعت و ارتباطات است، وسایل نقلیه به نحو شگرفی دگرگون شده و تحولات بسیاری در جهت ایجاد سرعت و درعین حال امنیت، در این وسایل پدید آمده است. در بین وسایل نقلیه عصر حاضر، اتومبیل از جایگاه ویژه ای برخوردار است. استفاده از این وسیله به نحو چشمگیری توسعه یافته و هر روز نیز گسترده ترمی شود. به موازات این گسترش، خطرات ناشی از این وسیله نیز افزایش یافته و ما هر روز شاهد زیانهای جانی و مالی مربوط به آن هستیم که متأسفانه رقم این خسارات در کشور ما به افزایش است. به جهت اهمیت موضوع و به منظور تعیین مسئول در برابر راننده و دارنده و نیز فقط حقوق زیاندیدگان از خسارات ناشی از وسایل نقلیه موتوری و به خصوص حوادث رانندگی، قانون گردان اکثر کشورهای دنیا، اقدام به تدوین قوانین خاص نموده اند. در کنار این قوانین، مقررات مربوط به همه اجباری مسئولیت، بیش از پیش به یاری زیاندیدگان شتافته است. در کشور ما مسئولیت مدنی دارنده وسیله نقلیه موتوری، یعنی مسئولیت جبران خسارت ناشی از حوادث رانندگی، از قانونی مربوط به بیمه مسئولیت دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی مصوب سال ۱۳۴۷ تدوین شده بود که به دلیل معایب و نواقص بودهایش تأمین کننده نیاز جامعه نبوده است. و به همین دلیل و برای تأمین نیازهای وقت و ضرورت وسعت حمل و نقل قانون بیمه اجباری دارندگان وسایل نقلیه موتوری اگر چه دیر هنگام در سال ۱۳۸۷ تصویب شده است. گرچه این قانون هم پوشش دهنده تمام نیازها و خسارات های وارده بر قربانیان حوادث رانندگی نیست و نقطه های تاریک و مبهمی در آن وجود دارد که باید مورد بررسی و مشکالت آن را برطرف کرد تا بتواند در جریان حوادث این قوانین راه گشا باشد. و همین موضوع طرح اصلی این کتاب را تشکیل می دهد. با توجه به قانون فوق الذکر، آنچه از این پس مطالعه خواهد شد عبارتست از: ۱- وسیله نقلیه مورد بحث کدام است؟ ۲- شخص مسؤول کیست؟ ۳- مبنای مسئولیت چیست؟ ۴- چه خساراتی قابل جبران است؟ ۵- عوامل رافع مسئولیت کدام است؟

در سیستمهای حقوقی نظیر حقوق ایران، که مسئولیت مدنی (مسئولیت جبران خسارت) علی الاصول مبتنی بر تقصیر است، یافتن شخص مقصروا ثبات تقصیر او، زیان دیده را با دشواری روبرو ساخته و گاه

جبران خسارت را غیرممکن می سازد. به این دلیل، وجود توانایی که بتواند بدون اثبات تقصیر، مسئولیت را بر شخصی که قانون، او را مسؤول فرض کرده یا مسئولیتی مطلق بر او تحمیل نموده، بیش از پیش احساس می شود.

www.ketab.ir